

Antrosios kartos Šengeno informacinė sistema. Teisės susipažinti su duomenimis įgyvendinimo gairės Santrauka

Asmenys, kurių asmens duomenys renkami, laikomi arba kitaip tvarkomi naudojant antrosios kartos Šengeno informacinę sistemą (toliau – SIS II), turi teisę susipažinti su duomenimis, ištaisyti netikslius duomenis ir pašalinti neteisėtai saugomus duomenis¹. Šiose gairėse aprašomi minėtų teisių įgyvendinimo būdai.

I. Antrosios kartos Šengeno informacinė sistema (SIS II). Įvadas

SIS II yra didelės apimties IT sistema, kuri, kaip kompensacinė priemonė, sukurta panaikinus vidaus sienų kontrolę ir kuria siekiama užtikrinti aukšto lygio apsaugą Europos Sąjungos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje, įskaitant visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos palaikymą bei saugumo užtikrinimą valstybių narių teritorijose. SIS II įgyvendinama visose ES valstybėse narėse, išskyrus Kiprą, Kroatiją ir Airiją², ir keturiose asocijuotosiose šalyse: Islandijoje, Norvegijoje, Šveicarijoje ir Lichtenšteine.

SIS II yra informacinė sistema, kuri sudaro sąlygas teisėsaugos, teisminėms ir administracinėms institucijoms dalytis atitinkamais duomenimis ir vykdyti konkrečias užduotis. Europos agentūros, pvz., Europolas ir Eurojustas, taip pat turi teises naudotis ribota prieiga prie šios sistemos.

Tvarkomos informacijos kategorijos

SIS II centralizuotai laikomi perspėjimai, kuriuose pateikiama dviejų pagrindinių kategorijų informacija, pirma, apie *asmenis*, kurie ieškomi norint juos suimti, apie dingusius asmenis, asmenis, kurie ieškomi kaip galintys padėti teisminiam procesui, asmenis, kuriuos ketinama slapta patikrinti arba dėl jų atlikti specialius patikrinimus, arba apie trečiųjų šalių piliečius, kuriems atsisakyta suteikti leidimą atvykti ar apsigyventi Šengeno erdvėje, ir, antra, apie *daiktus*, pvz., transporto priemones, kelionės dokumentus, kreditines korteles, ieškomus norint juos konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose, arba kuriuos ketinama slapta patikrinti arba dėl jų atlikti specialius patikrinimus.

Teisinis pagrindas

Atsižvelgiant į perspėjimo rūšį, SIS II reglamentuojama pagal 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1987/2006 dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo (toliau – SIS II reglamentas), jeigu kalbama apie perspėjimo procedūras, kurios patenka į Europos bendrijos steigimo sutarties IV antraštinės dalies, t. y. buvusiojo pirmojo ramsčio, taikymo sritį, arba pagal 2007 m. birželio 12 d. Tarybos sprendimą 2007/533/TVR dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo (toliau – SIS II sprendimas), jeigu kalbama apie procedūras, kurios patenka į Europos Sąjungos sutarties VI antraštinės dalies, t. y. buvusiojo trečiojo ramsčio, taikymo sritį.

¹ Šios teisės yra nustatytos 2006 m. gruodžio 20 d. Reglamento (EB) Nr. 1987/2006 dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo 41 straipsnyje ir 2007 m. birželio 12 d. Tarybos sprendimo 2007/533/TVR dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo 58 straipsnyje.

² Informacija pateikiama remiantis 2015 m. liepos mėn. duomenimis. Bulgarijoje ir Rumunijoje SIS veikia, tačiau šiose valstybėse vis dar taikoma vidaus sienų kontrolė. JK turi prieigą prie SIS, išskyrus prieigą prie perspėjimų, asmenų nepriėmimu į Šengeno teritoriją tikslais.

Tvarkomų asmens duomenų kategorijos

Su asmeniu susijusiame perspėjime visada turi būti nurodomas asmens vardas, pavardė ir galimi slapyvardžiai, lytis, pateikiama nuoroda į sprendimą, kuriuo remiantis buvo pateiktas perspėjimas, ir nurodomas veiksmas, kurio turi būti imtasi. Jeigu įmanoma, perspėjime taip pat gali būti pateikiama tokia informacija kaip visi išskirtiniai objektyvūs nekintami fiziniai požymiai; gimimo vieta ir data; nuotraukos; pirštų atspaudai; pilietybė (-ės); ar atitinkamas asmuo yra ginkluotas, linkęs smurtauti ar yra pabėgęs; perspėjimo priežastis; perspėjimą pateikianti institucija; sąsajos su kitais perspėjimais, pateiktais SIS II pagal SIS II reglamento 37 straipsnį arba SIS II sprendimo 52 straipsnį.

Sistemos struktūra

SIS II sudaro (1) centrinė sistema (centrinė SIS II), (2) kiekvienoje valstybėje narėje veikianti nacionalinė sistema (N. SIS II), kuri palaiko ryšį su centrine SIS II, ir (3) centrinės sistemos ir nacionalinių sistemų ryšių palaikymo infrastruktūra, kurioje veikia šifruotas virtualusis tinklas, kurio paskirtis – kaupti SIS II duomenis ir sudaryti sąlygas keistis duomenimis už visos papildomos informacijos mainus atsakingoms institucijoms (SIRENE biuras)³.

II. Asmenims, kurių duomenys tvarkomi SIS II, suteikiamos teisės

Vadovaujantis duomenų apsaugos principais, visiems asmenims, kurių duomenys tvarkomi SIS II, SIS II reglamentu ir SIS II sprendimu⁴ suteikiamos specialios teisės, kurios išsamiau aptariamoms toliau. Kiekvienas asmuo, įgyvendinantis kurią nors iš šių teisių, gali kreiptis į kompetentingas pasirinktos valstybės, kurioje veikia SIS II, institucijas. Šia galimybe galima pasinaudoti, nes visos nacionalinės duomenų bazės (N. SIS II) yra identiškos centrinės sistemos duomenų bazei⁵. Todėl šias teises galima įgyvendinti bet kurioje šalyje, kurioje veikia SIS II, nepaisant to, kuri valstybė narė pateikė perspėjimą.

Asmeniui įgyvendinant savo teisę susipažinti su duomenimis, teisę ištaisyti netikslus duomenis ir teisę pašalinti neteisėtai saugomus duomenis, kompetentingos institucijos turi pareigą pateikti atsakymą per griežtai nustatytą terminą. Todėl asmuo informuojamas kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 60 dienų ar greičiau, jeigu tai numatyta nacionalinėje teisėje, nuo jo prašymo leisti susipažinti su duomenimis pateikimo dienos⁶. Be to, asmuo kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per tris mėnesius ar greičiau, jeigu tai numatyta nacionalinėje teisėje, nuo prašymo ištaisyti ar pašalinti duomenis pateikimo dienos informuojamas apie tolesnius veiksmus, kurių buvo imtasi įgyvendinant jo teises ištaisyti ar pašalinti duomenis⁷.

---

³ SIS II duomenys įvedami, atnaujinami, pašalinami ir jų paieška vykdoma naudojant įvairias nacionalines sistemas. Centrinė sistema, kuri vykdo techninės priežiūros ir administravimo funkcijas, veikia Strasbūre (Prancūzija). Joje teikiamos SIS II duomenų įrašymo ir tvarkymo paslaugos. Atsarginė centrinė sistema, galinti užtikrinti visų pagrindinės centrinės sistemos funkcijų vykdymą, jei ši sistema neveikia, yra šalia Zalcburgo (Austrija). Kiekviena valstybė narė turi pareigą sukurti, valdyti ir palaikyti savo nacionalinę sistemą ir sujungti ją su centrine sistema. Ji paskiria instituciją, t. y. nacionalinį SIS II biurą (N. SIS II biuras), kuris pirmiausia yra atsakingas už nacionalinio SIS II projekto įgyvendinimą. Ši institucija turi pareigą užtikrinti sklandų savo nacionalinės sistemos veikimą ir jos saugumą.

⁴ Visų pirma žr. SIS II reglamento 41 straipsnį ir SIS II sprendimo 58 straipsnį.

⁵ Žr. SIS II reglamento ir sprendimo 4 straipsnio 1 dalies b punktą.

⁶ Žr. SIS II reglamento 41 straipsnio 6 dalį ir SIS II sprendimo 58 straipsnio 6 dalį.

⁷ Žr. SIS II reglamento 41 straipsnio 7 dalį ir SIS II sprendimo 58 straipsnio 7 dalį.

Teisė susipažinti su duomenimis

Teisė susipažinti su duomenimis – tai kiekvieno prašančiojo asmens galimybė gauti su juo susijusią informaciją, kuri saugoma duomenų byloje, kaip nurodyta nacionalinėje teisėje. Tai yra pagrindinis duomenų apsaugos principas, kuriuo duomenų subjektui leidžiama kontroliuoti trečiųjų šalių turimus jo asmens duomenis. Ši teisė aiškiai nustatyta SIS II reglamento 41 straipsnyje ir SIS II sprendimo 58 straipsnyje.

Teisė susipažinti su duomenimis įgyvendinama pagal valstybės narės, kurioje pateikiamas prašymas, teisę. Įvairiose šalyse procedūros gali būti skirtingos, tą patį galima pasakyti ir apie duomenų perdavimo pareiškėjui taisykles. Kai valstybė narė gauna prašymą leisti susipažinti su perspėjimu, kurio ji nepateikė, ta valstybė privalo leisti perspėjimą pateikusiai šaliai išsakyti savo poziciją dėl galimybės atskleisti duomenis pareiškėjui⁸. Suteikti informaciją duomenų subjektui atsisakoma, jeigu tai būtina su perspėjimu susijusiai teisėtai užduočiai atlikti arba siekiant apginti trečiųjų asmenų teises ir laisves.

Šiuo metu teisę susipažinti su duomenimis, kuriuos tvarko teisėsaugos institucijos, galima įgyvendinti dviem būdais, kurie taikomi ir teisei susipažinti su SIS duomenimis. Kai kuriose valstybėse narėse teisė susipažinti su duomenimis įgyvendinama tiesiogiai, o kitose – netiesiogiai.

Jeigu teisė susipažinti su duomenimis įgyvendinama **tiesiogiai**, suinteresuotasis asmuo tiesiogiai kreipiasi į duomenis tvarkančias institucijas (policiją, žandarmeriją, muitinę ir pan.). Pareiškėjui su juo susijusi informacija gali būti siunčiama, jeigu tokia galimybė numatyta nacionalinėje teisėje.

Jeigu teisė susipažinti su duomenimis įgyvendinama **netiesiogiai**, asmuo savo prašymą leisti susipažinti su duomenimis siunčia valstybės, kurioje teikiamas prašymas, nacionalinei duomenų apsaugos institucijai. Duomenų apsaugos institucija atlieka su prašymo nagrinėjimu susijusius reikalingus patikrinimus ir pateikia atsakymą pareiškėjui.

Teisė ištaisyti ir pašalinti duomenis

Greta teisės susipažinti su duomenimis suteikiama teisė ištaisyti asmens duomenis, kai jie faktiškai yra netikslūs arba neišsamūs, ir teisė prašyti pašalinti duomenis, kai jie yra neteisėtai saugomi (SIS II reglamento 41 straipsnio 5 dalis ir SIS II sprendimo 58 straipsnio 5 dalis).

Pagal Šengeno teisinę sistemą duomenis pakeisti arba pašalinti gali tik perspėjimą SIS II pateikusi valstybė (žr. SIS II reglamento 34 straipsnio 2 dalį ir SIS II sprendimo 49 straipsnio 2 dalį). Jeigu prašymas pateikiamas perspėjimo nepateikusiai valstybei narei, suinteresuotųjų valstybių narių kompetentingos institucijos bendradarbiauja siekdamos išspręsti bylą ir šiuo tikslu keičiasi informacija bei atlieka reikalingus patikrinimus. Pareiškėjas turėtų nurodyti prašymo ištaisyti arba pašalinti duomenis priežastis ir surinkti visą tokį prašymą pagrindžiančią informaciją.

Teisių gynimo priemonės: teisė paduoti skundą duomenų apsaugos institucijai arba pradėti teisminį procesą

SIS II reglamento 43 straipsnyje ir SIS II sprendimo 59 straipsnyje nustatytos teisių gynimo priemonės, kuriomis asmenys gali pasinaudoti tais atvejais, kai jų prašymas nebuvo patenkintas. Kiekvienas asmuo bet kurios valstybės narės teismuose arba institucijoje,

⁸ Žr. SIS II reglamento 41 straipsnio 3 dalį ir SIS II sprendimo 58 straipsnio 3 dalį.

turinčioje kompetenciją pagal įstatymą, gali iškelti bylą dėl leidimo susipažinti su duomenimis, dėl duomenų pašalinimo arba teisės gauti kompensaciją, susijusią su pranešimu apie jį.

Jeigu nacionalinės duomenų apsaugos institucijos turi nagrinėti skundą, turintį tarpvalstybinį aspektą, jos turėtų tarpusavyje bendradarbiauti, kad užtikrintų duomenų subjektų teisių apsaugą.